

PRŮBĚH REHABILITACE SLABOZRÁKÉHO A NESLYŠÍCÍHO PETRA M.

Sluchově postižený Petr je pacientem naší poradny již šest let. Úbytek sluchu je dosti značný - na UP a UL 100 dB. Kromě toho má zrakové postižení, dalekozrakost a sbíhavou šilhavost obou očí. Nosí sluchadlo a korekční brýle.

Je dítětem patologického těhotenství, předčasného porodu ve 37. měsíci. Ve čtvrtém dni po porodu došlo k výronu do mozku. Tři měsíce strávil na neurologii s diagnózou dětská mozková obrna. Byl včas pohybově rehabilitován, už od pátého měsíce, výsledky byly rychle viditelné. Na pohybový vývoj obrna neměla zásadní vliv: začal sedět v devíti měsících a chodit před skončením jednoho roku. V osmém měsíci si matka povšimla, že Petr neslyší. Toto podezření potvrdilo vyšetření sluchu, nejdříve orientační, posléze objektivní. Dostal vhodné krabičkové sluchadlo. Když Petr přišel poprvé do naší poradny, nosil brýle kvůli krátkozrakosti a rozbíhavému šilhání. Měl tehdy rok a půl, byl velice živým, hyperaktivním dítětem. Všechno se chtěl dotknout, všechno vidět, s žádnou hračkou si nehrál déle než několik vteřin. Ponechán na podlaze běžel stále vpřed bez ohledu na překážky a nebezpečí. Každý pokus ho zadržet způsobil, že se chytal matky nebo jí seděl na kolenou, ale vrtěl se, "až mu hlavička poskakovala jako na pružině". Třetí osoby vnímal jako překážky v cestě k cíli.

Nikdy neplakal, nekřičel. Když se cítil špatně, odhazoval sluchadlo a brýle. Petr chodil na lekce ke mně a k psychologce. Rychle jsme však spojily své síly, protože s Petrem nebylo možné napodobovat hlasy psa či kočky, nebo ho stimulovat k mluvení, když jsme se s ním nemohly ani přivítat a prohodit pár slov s matkou, aniž by něco neshodil nebo někam neběžel.

Při navazování kontaktu jsme používaly metodu V. Sherbornové, jejímž obsahem bylo poznávat prostor, hledat v něm své místo, všimnout si v prostoru jiných osob, respektovat jejich prostor, používat vlastní síly. Po celou dobu jsme současně prováděly sluchová cvičení (rozlišování základních zvuků, podmíněnost zvuk-pohyb, barva-pohyb, jednoduchá pojmenovávání). Hrála si s námi i Petrova matka, aby se také naučila navazovat s Petrem kontakt, který by pomáhal usměrňovat aktivitu žádoucím směrem. Ve stupnici Brunet-Lezine (výzkum měl zkušební charakter) ve dvou a půl letech psychologka zaznamenala: "chaotická činnost, stopová pozornost, není procvičováno plnění úkolů a vnějších

očekávání. Matka posiluje hyperaktivitu dítěte". Práce s Petrem nebyla snadná ani pro nás, ani pro matku. Učili jsme se všichni: Petr, matka a celá poradna. Jsme malý kolektiv a bylo možné to zvládnout. Rehabilitace začala příchodem Petra do poradny. Dbali jsme o to, abychom Petra "nevytáčeli", neběhali za ním, ale také mu nedovolili vlézt do každého kouta, abychom nemluvili s matkou, když nebyla k dispozici osoba, která by se jím zatím zabývala. Snažili jsme se na Petra mluvit normálně, nekřičet. Přelom v hledání kontaktu s dítětem nastal ve chvíli, kdy matka pochopila, že Petrova hyperaktivita není jen otázkou "biologie".

Poprvé jsem se setkala s dítětem, které mělo tak velký úbytek sluchu (100 dB) a slabé vidění. Zpočátku jsem si nevšimla, že se s Petrovými očima něco děje. Při bližším poznávání a pozorování jsem však zjistila, že při každé další návštěvě (přícházel průměrně po dvou týdnech) Petr vidí stále hůře. Jsem praktik a zabývám se dětmi neslyšícími, ale ty oči mi dělaly starost. Matka nevěděla, co se děje a Petr viděl stále hůře, mhouřil oči, klopýtal, vrážel do překážek.

Dalo by se říci, že první etapa navazování kontaktu skončila. Nadešel čas jít dál, ale Petr neviděl. Požádala jsem o pomoc Polský svaz nevidomých ve Varšavě a byla dohodnuta první návštěva na klinice v Katowicích, při níž byla stanovena diagnóza: rychle postupující zákal, možno říci nadprodukce zákalu. V červenci 1991 proběhla operace jednoho oka, v srpnu druhého (to druhé už nevidělo) a v listopadu třetí operace glaukomu na pravém oku. Po roční přestávce se Petr vrátil ke mně na cvičení. Bylo to "jiné" dítě; klidnější, v plném zrakovém kontaktu se mnou, zajímající se o navrhované hry. Zanedlouho Petr odjel i s matkou na rehabilitační tábor pro hluchoslepé děti do Bydgoszczy. Odjeli ve velmi příznivé době. Petrovy oči byly zachráněny, on sám byl připraven na cílenou, vědomou spolupráci s další, cizí osobou. Tato chvíle byla využita; chlapec během turnusu poznal globální čtení a navázal kamarádské kontakty. Matka měla hodně času jen pro syna a velmi efektivně ho využila (naučila se poskytovat pomoc a seznámila se s prací jiných matek). Další cvičení pokračovala u mne. Pro Petra nastalo nové období - výuka. Prováděli jsme cvičení napodobující zvuky, hlasové hry, sluchová cvičení s využitím počítače, rozpoznávání barev. To poskytuje mnoho logopedické satisfakce. Není to však konec práce, konec hledání. Celá rodina i se mnou jsme odjeli do Varšavy do školy na Koźmińskiej ulici, abychom se naučili dalším věcem pro Petra užitečným.

Druhá etapa stále probíhá. Petr rád a snadno navazuje kontakt, rád se učí. Každá chvíle je zaplněná výukou. Začíná třetí etapa - vykročení do světa, poznávání nových lidí, situací. Před rokem Petr začal chodit do mateřské školky. S matkou jsme se dohodly na tom, že zkusí nechávat Petra 1 až 2 hodiny denně ve školce. Podařilo se a od září 1994 Petr chodil do školky na celý den. Když jsem hovořila s učitelkami a ředitelkou mateřské školky, nemusela jsem je

PRŮBĚH REHABILITACE SLABOZRÁKÉHO A NESLYŠÍCÍHO PETRA M.

vůbec přesvědčovat o nutnosti jeho návštěv, samy o tom nepochybovaly. Vznikl ale jiný problém - individuální práce s Petrem. Ukazovala jsem jim, jak to dělat, přesvědčovala jsem je, že být odborníkem se člověk učí. Vysvětlovala jsem, že když Petr neslyší, tak nemá sluchovou kontrolu a je mu zatěžko používat hlas. Zdůrazňovala jsem, že je nutné mnohokrát opakovat názvy věcí a kontrolovat, zda byly pochopeny, protože jazyková paměť je u sluchově postiženého dítěte krátká. Je třeba pamatovat na správné osvětlení tváře mluvící osoby, na správnou velikost obrázků a nápisů, na to, že žlutá barva je lepší než bílá atd. Učitelka nakonec souhlasila, že bude s Petrem pracovat a starosta města věnoval peníze (3 hodiny týdně individuálních cvičení). Od září Petr opustí naši poradnu a půjde do střediska pro neslyšící děti ve Varšavě, protože to tam má blízko.

Několik slovo tom, jakým je Petr dítětem, a také o jeho matce. Petřík je velmi milé, sympatické dítě. K lidem je otevřený. Nezažila jsem u něj prudké, násilné reakce - to je zásluha rodiny. Petrův problém se stal problémem celé rodiny. Na cvičení do poradny přijížděla jeho mladší sestra hned, jak začala chodit. Učila se mluvit současně s Petrem, ví, že když chce od něho něco dostat, musí ho zavolat jménem a jestliže on chce něco od ní, musí nahlas říci "dej !". Má i sestřenicu, která si s ním ráda hraje, což matka ochotně využívá. Petr se účastní všech činností, které matka vykonává (matka dlouho nebyla zaměstnaná). Proto známe jeho zájmy a víme, že rád vaří, uklízí nebo pere.

Petrova matka, paní Małgorzata, velice ochotně spolupracuje s osobami, které se zabývají jejím synem. Není to častá vlastnost u matek, které rehabilitují své děti. Je trpělivá a věří, že všechno dobře dopadne. Při hledání pomoci pro syna nebyla agresivní ve smyslu "něco mi patří, něco požadují", vždy prosila a čekala. Někdy čekala příliš dlouho. Ale nikdy neudělala nic, co by bylo pro její dítě špatné. Má v sobě mnoho porozumění pro lidi a to je, myslím, velmi důležitá vlastnost. Dodává to sílu, nápady a odvalu pokračovat. Je to velmi důležité také proto, že odborník s dítětem pracuje před očima rodičů, společně s nimi. Mně to pomáhalo. Svou neznalost jsem překonávala spolu s Petrem i jeho matkou. Když jsem seděla, ležela na matraci, vozila Petra na zádech, prostě jsem cítila a věřila, že tak je třeba to dělat. Když jsem se "vztekala", že nikdo nemůže nic udělat s jeho očima, hledala jsem specialisty. Paní Małgorzata je prostá žena, chodí do práce, pečuje o domácnost a miluje svého syna - teď už velmi moudře. Posledně řekla s přesvědčením: "Petr si v životě poradí." A já tomu také věřím, mnoho věcí už má za sebou, ale ty nejzajímavější ještě před sebou. Narodil se pod šťastnou hvězdou.

